

*О. В. Покатаєва,
д. е. н., професор, Класичний приватний університет
Н. М. Давидкова,
аспірант, Класичний приватний університет*

ПІДХІД ДО ОЦІНКИ РОЗВИТКУ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ

*O. Pokatayeva,
doctor of economic science, professor, Classic Private University
N. Davydkova,
graduate student, Classic Private University*

APPROACH TO THE EVALUATION OF MARKET BANKING SERVICES

У статті досліджено складові механізми регулювання банківської сфери: форми, методи, інструменти регулювання. Визначено фактори впливу на розвиток ринку банківських послуг, які можуть спровокувати як покращення, так і погіршення роботи банківської системи країни, ці фактори поділено на екзогенні та ендогенні. Побудовано когнітивну модель розвитку ринку банківських послуг. Для аналізу сценаріїв можливого розвитку конфліктних ситуацій під впливом керованих факторів та зовнішнього середовища використано імпульсні процеси. Виявлено контури зворотних зв'язків, що підсилюють нестабільність у системі.

The research of the components of the mechanism of banking sphere regulation is shown in the article such as forms, methods, regulation tools. The factors influencing the development of bank services which can lead both to improvement and worsening of the bank system work have been defined. These factors have been divided into exogenous and endogenous. The cognitive model of bank market development has been elaborated. Impulse processes have been used to analyze scenario of conflicts under the influence of controlled factors and external environment. The feedback outlines which emphasize instability in the system have been defined.

Ключові слова: банківський сектор, банківський нагляд, ринок банківських послуг, механізм державного регулювання, когнітивна модель.

Key words: banking, banking supervision, banking market, the mechanism of public regulation, cognitive model.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Банківська сфера виступає посередником у перерозподілі наявних фінансових ресурсів та слугує одним з індикаторів соціально-економічного стану будь-якої країни, а тому має постійно перебувати в полі зору як законодавчих, так і виконавчих органів державної влади. Також ускладнення діяльності банків та зростання конкуренції на ринку банківських послуг, який функціонує в складних економічних умовах (зростання реального ВВП у 2013 році становив 0%, відбулося зниження приросту промислового виробництва на 4,7% [13]), обумовлює необхідність контролю за його діяльністю та якістю наданих послуг. А отже, при регулюванні ринку банківських послуг повинні бути досліджені та враховані усі аспекти застосування як державних заходів впливу, так і саморегулювання.

Ринок банківських послуг має складну структуру, а на його розвиток впливають чинники, які мають не тільки економічний характер (кількісні показники), але й якісні — довіра споживачів, стан розвитку інформаційних технологій. Тому актуальним є вивчення механізмів регулювання банківської сфери та аналіз сценаріїв можливого розвитку конфліктних ситуацій під впливом керованих факторів та зовнішнього середовища.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Аналізу системи банківського регулювання, його сутті приділяють увагу у своїх роботах такі науковці: Є. Бондаренко [3], Р. Гриценко [6], І. Д'яконова [7—8], О. Хаб'юк [16]

та інші. Моделюванню розвитку банківської системи присвячено роботи І. Благуна [2], В. Вовка [5], О. Єлісєєвої [9] та інших.

МЕТА СТАТТІ

Метою даної статті є дослідження механізмів регулювання банківської сфери та визначення стратегій розвитку ринку банківських послуг.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Зміст поняття "механізм державного регулювання економіки" М. Корецький визначає як систему засобів, важелів, методів і стимулів, за допомогою яких держава регулює економічні процеси, забезпечує реалізацію соціально-економічних функцій [10]. Складовими механізми регулювання виступають ринкові регулятори, важелі державного впливу, інститути соціального партнерства.

Залежно від суб'єкту, що здійснює регулювання ринку, розрізняють саморегулювання та державне регулювання. Органом державного регулювання ринку банківських послуг виступає Національний банк України (НБУ). Форми, методи та інструменти механізму державного регулювання направлені на забезпечення стабільного функціонування не тільки банківської сфери, а й економіки взагалі.

Метою діяльності саморегульованих організацій є забезпечення ефективної діяльності професійних учасників цього ринку, які є їх членами, розробка й затвердження правил, стандартів професійної поведінки, здійснення відпо-

Таблиця 1. Механізм державного регулювання ринку банківських послуг

Форми	адміністративне регулювання; – індикативне регулювання
Методи [3]	– прями: інституційний; стратегічного і тактичного планування; регулювання фінансової діяльності; – непрямі: грошово-кредитна політика, фінансова політика, інвестиційна політика, амортизаційна політика
Інструменти ринку	– отримання ліцензій, державна реєстрація, встановлення норм статутного капіталу, вимоги до розкриття інформації; акциз, приписки, прийоми; нормативи, штрафи санкції; – процентна ставка, валютний курс, податкові ставки, пільги, норма амортизації
Функції [7]	– організаційна – означає, що для досягнення економічної стабільності необхідно створити ряд певних правил, якими банківські інститути будуть керуватися, реалізуючі свою політику; – захисна – виводиться з організаційної і означає, що правила, які встановлюються у банківській діяльності, повинні забезпечувати захист вкладників; – стабілізаційна – використання різноманітних збалансованих заходів щодо усунення дестабілізаційних елементів у діяльності банківських установ; – координаційна – функція, що забезпечує узгодження дій у просторі і часі між відповідними службами, відділами, департаментами НБУ, що здійснюють регулювання діяльності банків, банківською системою в цілому та членівним середовищем для найбільш швидкого та ефективного досягнення стабільності банківської системи; – шпалетична – передбачає збір інформації, шпалетичні та інші результати діяльності банківських установ і макроекономічних показників країни, які мають безпосередній вплив на банківський сектор; – методологічна – полягає у розробленні системи понять, методів, прийомів, норм, методик, способів і засобів організації діяльності, необхідних при здійсненні банківського регулювання; – інформаційна – передбачає отримання та надання офіційних відомостей про стан банківської системи для потреб внутрішнього та зовнішнього користування

відного виду професійної діяльності, а також комплексно вирішення проблемних питань із врахуванням точки зору учасників ринку [12].

Об'єктом регулювання є економічні відносини, що складаються в процесі надання банківських послуг та банківські установи, що їх надають. При цьому система працює під впливом певного навколишнього середовища. Це середовище представлено політичною та правовою, демографічною, техніко-економічною і соціально-культурною складовими [11]. Більш детально механізм регулювання ринку банківських послуг наведено у таблиці 1.

Ринок банківських послуг являє собою сукупність пропонувань для продажу банківських послуг, що відповідають окремим групам банківських продуктів:

- ринок кредитних послуг;
- ринок інвестиційних послуг;
- ринок розрахунково-касових послуг;
- ринок депозитних послуг та інших.

Основним показником оцінки банківського ринку будь-якої країни є не лише загальний обсяг активів банків у країні, а також його відношення до ВВП, за допомогою якого можна визначити ступінь фінансової безпеки банківської системи та її значущість для економіки кожної країни. Водночас, поширеною у банківській практиці є оцінка стану ринку банківських послуг на основі визначення обсягів таких основних його сегментів, як кредитний і депозитний, які є основними індикаторами розвитку ринку загалом [15].

У роботі [4] дієвість механізму державного регулювання оцінюється на основі показників, що відображають рівні активності державного регулювання ринку фінансових послуг та ефективності виконання ним контрольної функції. До показників дієвості механізму державного регулювання ринку банківських послуг України відносяться: кількість розроблених і прийнятих НБУ нормативно-правових документів, кількість виданих ліцензій, проведених у період перевірок, та вжитих за результатами цих перевірок заходів впливу.

Побудуємо когнітивну модель ринку банківських послуг для аналізу сценаріїв можливого розвитку конфліктних ситуацій під впливом керованих факторів та зовнішнього середовища. Спочатку необхідно проаналізувати фактори впливу на ринок банківських послуг, що дозволить відслідкувати взаємозв'язки та поєднати усі фактори в єдину систему.

На розвиток банківської системи значний вплив мають фактори зовнішнього середовища, що обумовлює необхідність постійного відстеження тенденції їх зміни бан-

ківськими установами з метою внесення відповідних коригувань до конкурентної стратегії банку, підвищення обґрунтованості управлінських рішень, спрямованих на забезпечення сталої конкурентної позиції на ринку банківських послуг [5].

До факторів зовнішнього середовища належать економічні, політичні, правові, соціокультурні, науково-технічні, міжнародні, географічні, екологічні, демографічні.

Найбільш впливовою групою факторів зовнішнього середовища є група економічних факторів [5]. До цієї групи належать:

- темп економічного зростання;
- тенденції зміни валового внутрішнього продукту;
- рівень інфляції;
- сальдо торгового балансу;
- напрями грошово-кредитної політики НБУ;
- рівень безробіття тощо.

У роботі [1] до факторів зовнішнього середовища відносять ВВП, інфляцію, доходи населення, середню заробітну плату, курс долара США. Зміна реального ВВП демонструє її реальний стан та дозволяє зробити висновки щодо зрушень у попиті на банківські послуги. Показник інфляції (її темпи) демонструє здатність клієнтів споживати визначену кількість банківських послуг за певний період. Рівень безробіття, реальна середня заробітна та показники доходів населення здійснюють неоднозначний вплив на політику банку. Спостереження за коливанням курсу долара США є обов'язковою компонентою аналізу зовнішнього середовища банку.

Фактори впливу на розвиток ринку банківських послуг, які можуть спровокувати як покращення, так і погіршення роботи банківської системи країни, можна згрупувати за такими ознаками: чинники зовнішнього середовища прямої дії (державне регулювання, споживачі, умови функціонування ринку); чинники зовнішнього середовища непрямої дії (інноваційні технології, політичні обставини, природні умови, правове середовище, міжнародна ситуація).

Найпростішою когнітивною моделлю є знаковий орієнтований граф — когнітивна карта [14]:

$$G = (V, E) \tag{1}$$

де V — множина вершин, вершини $V_i \in V, i = 1, 2, \dots, k$ є елементами досліджуваної системи;

E — множина дуг, дуги $e_j \in E, j = 1, 2, \dots, N$ відображають взаємозв'язки між вершинами V_i та V_j . (позитивний зв'язок (цільна лінія) — при збільшенні значення одного

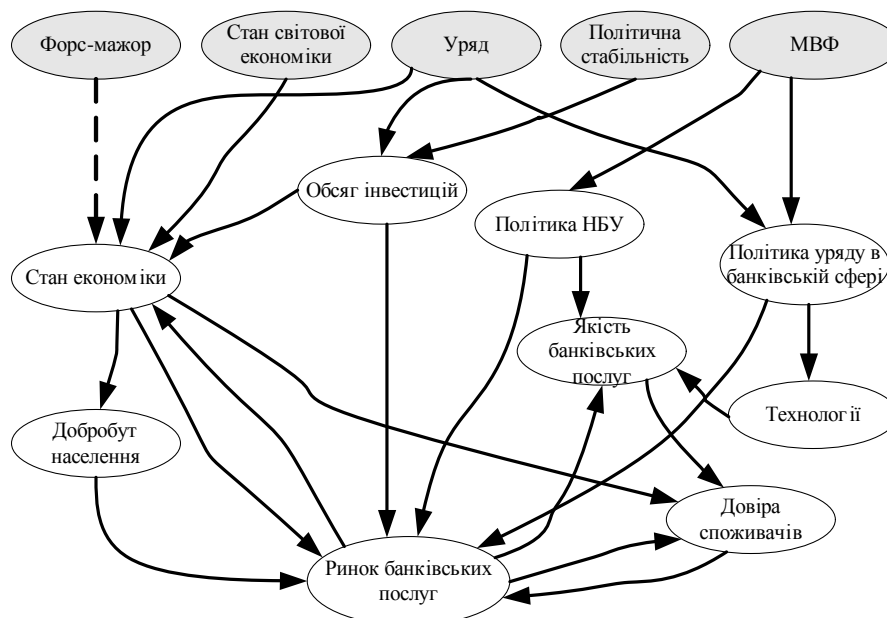

Рис. 1. Модель розвитку ринку банківських послуг

Складено авторами самостійно.

фактору збільшується значення іншого, від'ємний зв'язок — збільшення значення одного фактору призводить до зменшення значення іншого і навпаки (пунктирна лінія)).

Когнітивна модель відображає причинно-наслідкові зв'язки та є сукупністю знань про ринок банківських послуг та зовнішніх впливів на нього.

На рисунку 1 вершини, що мають сірий колір, — це екзогенні фактори, до яких не входять ніякі зовнішні зв'язки. Інші вершини — ендогенні фактори, які мають хоча б один зовнішній зв'язок.

До екзогенних факторів будемо відносити форс-мажорні обставини (фактори, що спричинені природними явищами); стан світової економіки (глобальні інтеграційні явища спричиняють значний вплив світової економіки на стан національної); уряд (політика уряду, державне регулювання); політичну стабільність (політичні зміни впливають на усі сфери життя суспільства); вплив МВФ (розуміємо кредитну лінію МВФ України).

До ендогенних факторів відносимо:

- обсяг інвестицій;
- стан економіки (темп економічного зростання, обсяг ВВП, рівень безробіття населення, рівень інфляції);
- технології (інноваційна діяльність, запровадження нових інформаційних технологій, які виступають вагомим чинником конкурентоспроможності банків);
- добробут населення (рівень мінімальної заробітної плати, прожиткового мінімуму, ВВП на душу населення);
- політика НБУ (важелі впливу НБУ на комерційні банки України через використання обов'язкового резервування, облікової ставки, штрафних санкцій);
- політика уряду в банківській сфері (визначається сукупністю інструментів регулювання банківської сфери, використання податків, розподіл бюджету);
- якість банківських послуг (з точки зору споживачів якість послуги передбачає: швидкість обслуговування, перелік послуг, режим роботи банку, наявність помилок, якість консультування, привітність працівників тощо);
- довіра споживачів (під даною вершиною розуміється довіра споживачів до банківської системи, яка значною мірою формується на основі суб'єктивних факторів).

Цільовою вершиною є ринок банківських послуг.

Елементи системи мають певні зв'язки між собою:

- чим кращий розвиток ринку банківських послуг, тим кращий стан економіки;

- чим кращі показники національної економіки, тим краще розвивається ринок банківських послуг;

- чим краще політика уряду у банківській сфері (тобто продумана, чітка, прозора), тим краще функціонує ринок банківських послуг;

- чим краще політика НБУ (тобто продумана, чітка, прозора), тим краще якість наданих банківських послуг, тим краще функціонування ринку банківських послуг;

- чим краще якість наданих банківських послуг, тим більше довіра споживачів до банків;

- чим вищим є рівень довіри до банківської системи, тим частішим є використання банківських послуг (депозитні вклади, кредити та інші);

- чим кращий ринок банківських послуг (прозорість діяльності банків), тим більше довіра споживачів;

- конкуренція на ринку банківських послуг вимагає надання більш якісних послуг;

- інвестиційний клімат формує загальна політична ситуація в країні та політика уряду, що впливає на загальний обсяг інвестицій;

- запровадження нових інформаційних технологій контролюється політикою уряду у банківській сфері;

- підвищення якості, удосконалення процедур надання банківських послуг залежить від можливості використання новітніх технологій;

- чим більше обсяг інвестицій, тим кращий розвиток національної економіки;

- на стан економіки також впливають політика уряду, стан світової економіки та форс-мажорні обставини;

- чим кращий стан економіки, тим більший добробут людей;

- чим кращий стан економіки, тим більша довіра споживачів;

- чим більший добробут людей, тим більша здатність населення до заощаджень, більш активно розвивається ринок банківських послуг;

- чим більший обсяг інвестицій, тим кращий розвиток ринку банківських послуг.

У даній моделі всі контури є позитивними [14]. Одним з таких контурів в даній моделі є послідовність вершин: "стан економіки" — "добробут населення" — "ринок банківських послуг" — "стан економіки", який має такий сенс: зниження добробуту населення, яке є проявом погіршення стану економіки, призводить до погіршення стану ринку банківських послуг.

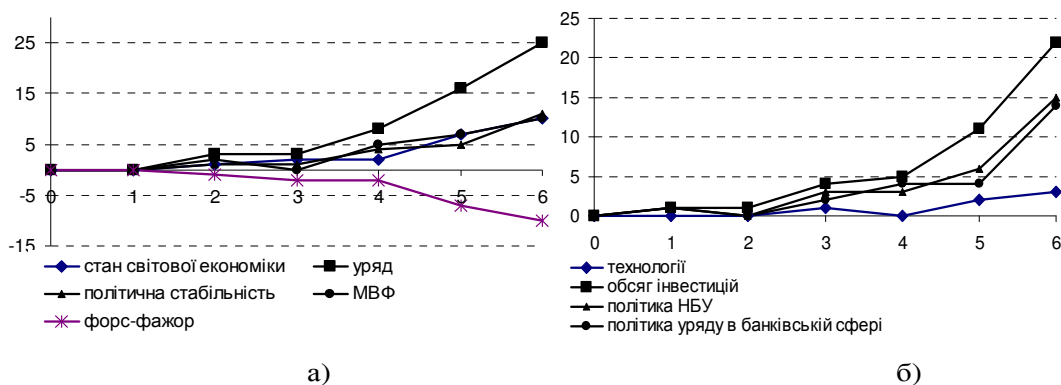

Рис. 2. Динаміка імпульсів у вершині ринок банківських послуг при впливі одного з факторів легенди

ких послуг, що негативно впливає на систему та загальне уповільнення розвитку економіки.

Інтерпретація позитивного контуру "стан економіки" — "довіра споживачів" — "ринок банківських послуг" — "стан економіки": погіршення загальної економічної ситуації спричиняє панічні настрої населення, що знижує довіру до банківського сектору зокрема, що спричиняє вилучення коштів з банківської системи, що має ланцюгову реакцію негативних, кризових явищ в економіці.

Ще одним контуром в графі є наступна послідовність: "ринок банківських послуг" — "якість банківських послуг" — "довіра споживачів" — "ринок банківських послуг", яка має наступну інтерпретацію: конкуренція на ринку банківських послуг формує політику банків щодо надання більшого спектру послуг та контроль за їх якістю, що позитивно впливає на довіру споживачів, яка спричиняє більше використання послуг банків.

Позитивні контури є такими, що підсилюють нестабільність у системі. Проаналізуємо когнітивну карту, яка складається з вершин, що входять до таких контурів, на стійкість. Матриця суміжності такого орієнтованого графу має вигляд:

	ринок банківських послуг	добробут населення	стан економіки	якість банківських послуг	довіра споживачів
ринок банківських послуг	0	0	1	1	1
добробут населення	1	0	0	0	0
стан економіки	1	0	0	0	1
якість банківських послуг	0	0	0	0	1
довіра споживачів	1	0	0	0	0

За допомогою ППП Марле знайдемо вектор власних значень матриці суміжності. Результати розрахунків (0; 1,77;

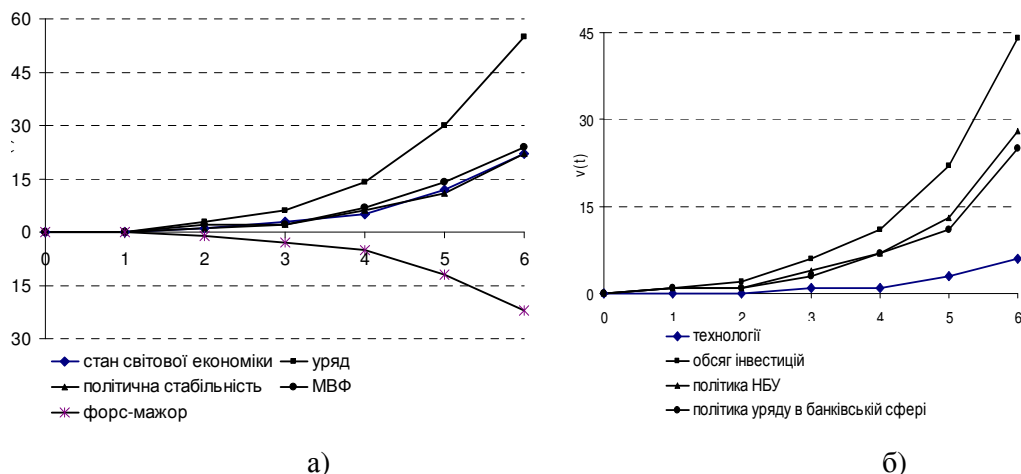

Рис. 3. Динаміка параметрів у вершині ринок банківських послуг при впливі одного з факторів легенди

-0,88+0,59 ; -0,88-0,59 ; 0) показують, що існують значення власних чисел, які перевищують по абсолютній величині одиницю — тобто граф є імпульсно нестійким для всіх простих імпульсних процесів.

Для подальшої побудови можливих сценаріїв розвитку застосовуються імпульсні процеси [14]. Суть цього процесу полягає в тому, що в одній з вершин задається збурення, яке спричиняє зміну показників всіх інших вершин по ланцюгу.

Спочатку визначимо динаміку імпульсу у вершині "ринок банківських послуг" при впливі екзогенних факторів (рис. 2а) та при збуренні у вершині "обсяг інвестицій", "технології", "політика НБУ", "політика уряду у банківській сфері" (рис. 2б). На рисунку 2 по осі абсцис відкладені такти моделювання (час t), по осі ординат — числа, що відображають зміни відповідних вершин.

Зміна параметра вершини "ринок банківських послуг" у момент часу t при впливі екзогенних факторів (рис. 3а) та вершин "обсяг інвестицій", "технології", "політика НБУ", "політика уряду у банківській сфері" (рис. 3б).

Найбільший вплив на систему мають такі вершини: обсяг інвестицій, уряд, політика уряду у банківській сфері, політика НБУ. В динаміці система не стійка до збурень, що бачимо із графіків: процеси розвиваються по висхідній (позитивно чи негативно).

Наведена модель є першим етапом дослідження системи, яка призначена для відображення зовнішніх факторів впливу на розвиток ринку банківських послуг та аналізу властивостей цієї структури.

ВИСНОВКИ

У статті побудовано когнітивну модель розвитку ринку банківських послуг, у якій враховано різні фактори впливу зовнішнього середовища (екзогенні та ендогенні). Імпульсний аналіз показує, що для стабілізації та розвитку ринку банківських послуг, найбільше значення має обсяг інвес-

тицій та механізми державного регулювання. Напрямом подальших досліджень може бути статичний аналіз орієнтованого графу та перехід до динамічного аналізу можливих сценаріїв розвитку у часі.

Література:

1. Біловодська О.А. Вплив факторів зовнішнього середовища на формування ефективної комунікаційної політики банку [Електронний ресурс] / О. А. Біловодська // Научний вестник ДГМА. — 2012. — № 1 (9Е). — С. 231—235. — Режим доступу: [http://www.dgma.donetsk.ua/science_public/science_vesnik/%E2%84%961\(9%D0%95\)_2012/article/12BEABCP.pdf](http://www.dgma.donetsk.ua/science_public/science_vesnik/%E2%84%961(9%D0%95)_2012/article/12BEABCP.pdf)
2. Благун І.І. Когнітивна модель розвитку банківської системи України / І.І. Благун // Актуальні проблеми економіки. — 2013. — № 4. — С. 209—217. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http://sevtu.com.ua/cgi-bin/irbis64r_72/cgiirbis_64.exe?LNG=&Z21ID=&I21DBN=JOURN&P21DBN=JOURN&S21STN=1&S21REF=&S21FMT=fullweb&C21COM=S&S21CNR=10&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M&S21STR="](http://sevtu.com.ua/cgi-bin/irbis64r_72/cgiirbis_64.exe?LNG=&Z21ID=&I21DBN=JOURN&P21DBN=JOURN&S21STN=1&S21REF=&S21FMT=fullweb&C21COM=S&S21CNR=10&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M&S21STR=)
3. Бондаренко Є.П. Механізм регулювання ринку фінансових послуг України: дис. ... к.е.н.: 08.00.08 / Євген Петрович Бондаренко. — ДВНЗ "Українська академія банківської справи Національного банку України". — Суми. — 2011. — 236 с.
4. Бондаренко Є.П. Оцінка впливу державного регулювання на розвиток ринку фінансових послуг України / Є.П. Бондаренко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України; ДВНЗ "Українська академія банківської справи НБУ". — Випуск 31. — 2011. — С. 6—15.
5. Вовк В.Я. Організація системи моніторингу зовнішнього середовища банку [Електронний ресурс] / В.Я. Вовк. — Режим доступу: http://fkd.org.ua/pdf/2011_1/24.pdf
6. Гриценко Р. Теоретичні аспекти організації банківського нагляду в сучасних умовах / Р. Гриценко // Вісник Національного банку України. — 2005. — № 4. — С. 57—59.
7. Д'яконова І.І. Особливості сучасного стану державного регулювання банківської діяльності / І.І. Д'яконова, Є.Ю. Мордань // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України; ДВНЗ "Українська академія банківської справи НБУ". — Вип. 31. — 2011. — С. 45—53.
8. Д'яконова І.І. Теоретико-методологічні основи функціонування банківської системи України: монографія / І.І. Д'яконова. — Суми: Університетська книга, 2007. — 400 с.
9. Єлісеєва О.К. Методологічні аспекти оцінки стійкості банківської системи України / О.К. Єлісеєва, Є. Гарькава / Бізнес-інформ. — 2013. — № 4. — С. 367—372.
10. Корецький М.Х. Державне регулювання аграрної сфери у ринковій економіці: монографія / М. Х. Корецький. — К.: УАДУ, 2002. — 260 с.
11. Латинін М.А. Теоретичні підходи щодо визначення механізму державного регулювання розвитку аграрного сектора економіки України [Електронний ресурс] / М.А. Латинін. — Режим доступу: www.academy.gov.ua/ej/ej2/txts/galuz/05lmaseu.pdf
12. Рекуненко І. І. Особливості діяльності саморегулювальних організацій на ринку фінансових послуг [Електронний ресурс] / І. І. Рекуненко, Є. П. Бондаренко. — Режим доступу: dspace.uabs.edu.ua/jspui/.../5/Osoblyvosti%20dialynosti%20SRO.doc?
13. Річний звіт Національного банку України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/doccatalog/list?currDir=36453>
14. Робертс Ф.С. Дискретные математические модели с приложениями к социальным, биологическим и экологическим задачам / Ф.С. Робертс. — М.: Наука, 1986. — 563 с.
15. Тіпанов В. Посткризові асиметрії розвитку світового ринку банківських послуг [Електронний ресурс] / В. Тіпанов, Д. Чернюк. — С. 275—306. — Режим доступу: http://iepjournal.com/journals/14-15/2011_11_Tipanov-Chernyuk.pdf

iepjournal.com/journals/14-15/2011_11_Tipanov-Chernyuk.pdf

16. Хаб'юк О. Банківське регулювання та нагляд через призму рекомендацій Базельського комітету: монографія / О. Хаб'юк. — Івано-Франківськ: ОІППО; Снятин: Прут-Принт, 2008. — 260 с.

References:

1. Bilovods'ka, O.A. (2012), "Influence of of environmental factors on formation of an effective communication policy of bank", Nauchnyj vestnyk DHMA, vol. 1, pp. 231—235.
 2. Blahun, I.I. (2013), "Cognitive model development of the banking system of Ukraine", Aktual'ni problemy ekonomiky, vol. 4, pp. 209—217.
 3. Bondarenko, Ye.P. (2011), "Mechanism of regulation of financial services markets in Ukraine", Abstract of Ph.D. dissertation, Global economy, DVNZ "Ukrains'ka akademiia bankivs'koi spravy Natsional'noho banku Ukrainy", Sumy, Ukraine.
 4. Bondarenko, Ye.P. (2011), "Assessing the impact of government regulation on the development of the financial services market Ukraine", Problemy i perspektivy rozvytku bankivs'koi systemy Ukrainy, vol. 31, pp. 6—15.
 5. Vovk, V.Ya. (2011), "Organizing a system monitoring of the environment of the bank", available at: http://fkd.org.ua/pdf/2011_1/24.pdf (Accessed 30 June 2014).
 6. Hrytsenko, R. (2005), "Theoretical aspects of banking supervision in current conditions", Visnyk Natsional'noho banku Ukrainy, vol. 4, pp. 57—59.
 7. D'iakonova, I.I. (2011), "Features of the current state of government regulation of banking activities", Problemy i perspektivy rozvytku bankivs'koi systemy Ukrainy, vol. 31, pp. 45—53.
 8. D'iakonova, I.I. (2007), Teoretyko-metodolohichni osnovy funktsionuvannia bankivs'koi systemy Ukrainy [Theoretical and methodological foundations functioning of the banking system of Ukraine], Universytets'ka knyha, Sumy, Ukraine.
 9. Yeliseieva, O.K. (2013), "Methodological aspects of assessing the stability of the banking system of Ukraine", Biznes-inform, vol. 4, pp. 367—372.
 10. Korets'kyj, M.Kh. (2002), Derzhavne rehuliuвання agrarnoi sfery u rynkovij ekonomitsi [The state regulation of agrarian sector in a market economy], UADU, Kyiv, Ukraine.
 11. Latynin, M.A. "Theoretical approaches to the definition mechanism of state regulation of development the agrarian sector of economy of Ukraine", available at: www.academy.gov.ua/ej/ej2/txts/galuz/05lmaseu.pdf? (Accessed 30 June 2014).
 12. Rekenenko, I.I. "Features of activity self-regulatory organizations in financial services market", available at: dspace.uabs.edu.ua/jspui/.../5/Osoblyvosti%20dialynosti%20SRO.doc? (Accessed 30 June 2014).
 13. National bank of Ukraine, Annual report of the National bank of Ukraine available at: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/doccatalog/list?currDir=36453> (Accessed 30 June 2014).
 14. Roberts, F.S. (1986), Diskretnye matematicheskie modeli s prilozhenijami k social'nym, biologicheskim i jekologicheskim zadacham [Discrete mathematical models with applications to social, biological and ecological tasks], Nauka, Moscow, Russia.
 15. Tipanov, V. (2011), "Asymmetry Post-crisis development of the global market for banking services", available at: http://iepjournal.com/journals/14-15/2011_11_Tipanov-Chernyuk.pdf (Accessed 30 June 2014).
 16. Khab'yuk, O. (2008), Bankivs'ke rehuliuвання ta nahliad cherez pryzmu rekomendatsij Bazel's'koho komitetu [Banking regulation and supervision in the light of the recommendations of the Basel Committee], OIPPO; Sniatyn: PrutPrynt, Ivano-Frankivsk, Ukraine.
- Стаття надійшла до редакції 05.05.2014 р.